

# **MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ I PRAVOSUDNA SURADNJA U KAZNENIM STVARIMA - TEORIJSKI I PRAKTIČNI ASPEKTI -**

**Priručnik za polaznike/ice**

**Izrada obrazovnog materijala:**

mr. sc. Danka Hržina,

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske

Zagreb, ožujak 2016.

Copyright 2016.

Pravosudna akademija

Ulica grada Vukovara 49, 10 000 Zagreb, Hrvatska

TEL 00385(0)1 371 4540 FAKS 00385(0)1 371 4549 WEB [www.pak.hr](http://www.pak.hr)

# SADRŽAJ

<b>1. UVOD</b> .....	<b>4</b>
<b>2. MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ I (ILI) PRAVOSUDNA SURADNJA</b> .....	<b>5</b>
2.1. „Velika“ Europa, „Mala“ Europa i „treće“ zemlje .....	5
2.2. Temeljna načela međunarodne pravne pomoći .....	7
2.1.1. Načelo prednosti međunarodnog prava .....	7
2.1.2. Locus regit actum .....	7
2.1.3. Načelo uzajamnosti i načelo obostrane kažnjivosti .....	8
2.1.4. Načelo specijaliteta .....	9
2.1.5. Klauzula javnog poretka ili „ordre public“ .....	9
2.3. Oblici međunarodne pravne pomoći .....	9
2.4. Oblici pravosudne suradnje u kaznenim stvarima .....	12
2.4.1. Načelo uzajamnog priznavanja .....	12
2.4.2. Primjena prava države izvršenja – opseg i granice .....	13
<b>3. „USPOREDNI“ KAZNENI POSTUPCI U DRŽAVAMA ČLANICAMA</b> .....	<b>14</b>
<b>4. NAČELO RAZMJERNOSTI - misao vodilja</b> .....	<b>15</b>
<b>5. TUŽITELJSKI SPORAZUMI, EJNI I EUROJUST</b> .....	<b>16</b>
5.1. Tužiteljski sporazumi .....	16
5.2. Tužiteljski sporazumi koji propisuju neposrednu suradnju .....	16
5.3. Tužiteljski sporazumi koji propisuju tzv. "posrednu suradnju" .....	17
5.4. Tužiteljski sporazumi koji reguliraju suradnju u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida. ....	17
5.5. Europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima i Eurojust .....	18
<b>6. MEĐUNARODNA POLICIJSKA SURADNJA I ASSET RECOVERY OFFICE (tzv. ARO Ured)</b> .....	<b>20</b>
<b>7. ZAKLJUČAK</b> .....	<b>22</b>
<b>8. LITERATURA</b> .....	<b>23</b>
<b>9. PRAVNI IZVORI</b> .....	<b>23</b>

# 1. UVOD

Međunarodna pravna pomoć kao sustav pravnih pravila kojima se regulira postupanje u predmetima s tzv. međunarodnim elementnom dio je međunarodnog kaznenog prava u širem smislu. Navedena pravna pravila rezultat su dugotrajnog razvoja koji je u značajnoj mjeri determiniran jačanjem transnacionalnog organiziranog kriminala, kao i postepenim odricanjem država od dijela svog suvereniteta u području reguliranja i primjene kaznenog procesnog i materijalnog prava. Opisani razvoj obilježilo je napuštanje ili ograničavanje nekih tradicionalnih načela međunarodne pravne pomoći te izgradnja novih načela zasnovanih na visokom stupnju povjerenja u pravne sustave drugih država. Ovakav razvoj međunarodne pravne pomoći u kaznenim stvarima u konačnici je rezultirao njezinom transformacijom u pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima kao čvršćim i učinkovitijim oblikom međunarodne pravne pomoći.

Naravno treba imati na umu da navedeni razvoj nije bio ravnomjeran, odnosno nije se tekao na jednak način i jednakom brzinu u odnosu na sve države, a obzirom da isti u značajnoj mjeri ovisi o društveno – političkim prilikama, kao i stupnju povjerenja i jačini diplomatskih odnosa među državama. Prema tome teško je govoriti o međunarodnoj pravnoj pomoći, a ne osvrnuti se na izgradnju regionalnih i općih međunarodnih organizacija, stvaranje nadnacionalnih organizacija s elementom državnosti, te na raspad pojedinih saveznih država. Naime, spremnost jedne države da pruži pomoć drugoj državi u ostvarivanju njezinog suverenog prava na kazneni progon u velikoj mjeri ovisi o razini diplomatskih odnosa, stupnju povjerenja, sličnosti pravnog sustava te pravnoj tradiciji.

Uzimajući u obzir sve navedeno u ovom radu nastojat će se prikazati svi relevantni oblici i načela međunarodne pravne pomoći i pravosudne suradnje, kao i naglasiti razlike i sličnosti u suradnji između država članica Ujedinjenih naroda, Vijeća Europe, Europske unije te prednosti tzv. bilateralne suradnje. Nadalje, uzimajući u obzir važnost prikupljanja podataka u predistražnoj fazi postupka, prikazat će se oblici međunarodne policijske suradnje, ovlasti ARO Ureda te područje primjene tužiteljskih sporazuma.

Zaključno, polazeći od suverenog prava države na kazneni progon zasnovanog na načelu legaliteta koje često dovodi do paralelnog vođenja kaznenih postupaka u više države, razmotrit će se način na koji se isto može izbjeći, a time i spriječiti povreda načela *ne bis in idem*. Naravno, svi navedeni oblici suradnje ne bi bili učinkoviti bez jačanja neposrednih osobnih kontakata kroz imenovanje kontakt osobe, izgradnju „mreža“ kontakt osobe ili čak kroz institucionaliziranje te neposredne suradnje stvaranjem tijela poput Eurojusta.

U ovom radu prikazat će se međunarodna pravna pomoć i pravosudna suradnja kao dva oblika istog instituta, potom će se obraditi institut međunarodne policijske suradnje kao preduvjet uspješne međunarodne pravne pomoći te zaključno novi „instrumenti“ pravosudne suradnje europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima i Eurojust .

## 2. MEĐUNARODNA PRAVNA POMOĆ I (ILI) PRAVOSUDNA SURADNJA

U ovom poglavlju obraditi će se međunarodna pravna pomoć i pravosudna suradnja koje koegzistiraju između država članica Europske unije, odnosno predstavljaju jedini oblik pravne pomoći u odnosu na „treće države“. Prikazat će se njihovi temeljni oblici, načela, sličnosti i razlike te praktični aspekti njihove primjene. Međunarodna kaznenopravna pomoć se definira kao skup radnji i mjera koje poduzimaju tijela kaznenog postupka jedne države na zahtjev druge države radi omogućavanja kaznenog progona, suđenja ili izvršenja kazne u nekom kaznenom predmetu. Prema tome, međunarodna kaznenopravna pomoć je dio međudržavne suradnje u predmetima u kojima postoji tzv. element inozemnosti, a nastala je prvenstveno kao odgovor na međunarodni kriminalitet. Međunarodna pravna pomoć sastoji se u poduzimanju niza procesnih radnji kojima jedna država pomaže drugoj državi u ostvarivanju funkcije javnog kažnjavanja. Drugim riječima međunarodna kaznenopravna pomoć temelji se na zahtjevu ili zamolbi ili zamolnici za pružanje pravne pomoći države moliteljice upućen zamoljenoj državi. Upućivanjem takvog zahtjeva između zamoljene države i države moliteljice nastaje politički odnos koji ima pravni sadržaj određen međunarodnim ugovorom ili domaćim pravom zamoljene države.

Za razliku od međunarodne pravne pomoći koja se temelji na zamolbi za međunarodnu pravnu pomoć te govorimo o državi moliteljici i zamoljenoj državi, pravosudna suradnja se temelji na viskom stupnju povjerenja u pravni sustav druge države i na načelu uzajamnog priznavanja. Pravosudnu suradnju karakterizira odnos između pravosudnih tijela dviju država: države izdavanja i države izvršenja, a strane odluke se skoro automatski izvršavaju (prostor slobodnog protoka pravosudnih odluka kao pandan prostoru slobodnog protoka robe, ljudi, usluga i kapitala).

### 2.1. „Velika“ Europa, „Mala“ Europa i „treće“ zemlje

Osim tzv. nacionalnog (domaćeg) kaznenog prava, postoji i međunarodno kazneno pravo u čijem okviru razlikujemo vertikalne odnose (država- međunarodni kazneni sud) te horizontalne odnose (pružanje međunarodne pravne pomoći). Razlike u pravnim sustavima pojedinih država (posebno države *common law* pravnog sustava i države kontinentalnog pravnog sustava) predstavljale su prepreku učinkovitom odgovoru na jačanje transnacionalnog organiziranog kriminala. Stoga se nametnula potreba „približavanja“ i usklađivanja pravnih sustava država na međunarodnoj i regionalnoj razini.

Opisana harmonizacija na području Europe rezultirala je njezinom „bipolarizacijom“. Naime, razlikujemo tzv. veliku Europu (47 država članica Vijeća Europe) i tzv. malu Europu (28 država članica Europske unije). Dok „veliku Europu“ obilježava zaštita prava ljudskih prava kroz judikaturu Europskog suda za ljudska prava, kao i međudržavna suradnja utemeljena na međunarodnim ugovorima, „malu Europu“ obilježava tzv. pravo zajednice ili europsko kazneno pravo kao oblik jače integracije.

Tako su u okviru Vijeća Europe usvojene brojne konvencije koje reguliraju određeni oblik međunarodne pravne pomoći (npr. tzv. majka konvencija - Europska konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 1959., Europska konvencija o izručenju od 1957., Europska konvencija o transferu osuđenih osoba od 1983.) ili određenu vrstu kaznenih djela, a koje također sadrže odredbe o međunarodnoj pravnoj pomoći (npr. Kaznenopravna konvencija o korupciji od 27. siječnja 1999. s dopunskim protokolom od 15. svibnja 2003., Konvencija za suzbijanje terorizma od 27. siječnja 1977. s dopunskim protokolom od 15. svibnja 2003., Konvencija o kibernetičkom kriminalu od 23. studenoga 2001. s dopunskim protokolom od 28. siječnja 2003. te Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom i financiranju terorizma od 16. svibnja 2005.).

"Mala Europa" postepeno se gradila od Sporazuma o Europskoj zajednici za ugljen i čelik potpisanog u Parizu 18. travnja 1951 i Rimskih ugovora iz 1957., preko Ugovora o Europskoj uniji potpisanog u Maastrichtu 7. veljače 1992., Ugovora iz Amsterdamu od 2. listopada 1997. i Ugovora iz Nice iz 26. veljače 2001. do Ugovora iz Lisabona potpisanog 13. prosinca 2007. Tijekom tog razvoja kazneno pravo je postalo područje od posebnog interesa za Europsku uniju. U tom smislu možemo govoriti i o "stvaranju prostora europskog pravosuđa" pri čemu se europeizacija u području kaznenog prava temelji na povjerenju između država, zajedničkoj pravnoj tradiciji/kulturi i načelu supsidijarnosti. Ovakva europeizacija kaznenog procesnog i materijalnog prava rezultirala je usvajanjem načela uzajamnog priznanja te stvaranjem europske pravosudne mreže u kaznenim stvarima i osnivanjem Eurojusta.

Pod trećim državama podrazumijevamo države koje nisu članice Europske unije, a u odnosu na koje se primjenjuju Konvencije Vijeća Europe i/ili Konvencije Ujedinjenih naroda te dvostrani međunarodni ugovori. Konvencije Ujedinjenih naroda predstavljaju pravnu osnovu za pružanje /zahtijevanje pravne pomoći od država Južne Amerike, afričkih i azijskih država. Kako navedene konvencije reguliraju određenu vrstu kaznenih djela (koruptivna kaznena djela, transnacionalni organizirani kriminalitet, nezakoniti promet opojnim drogama i psihotropnim supstancama<sup>1</sup>) iste predstavljaju pravnu osnovu za pružanje međunarodne pravne pomoći samo u postupcima za tu vrstu kaznenih djela. Kada govorimo o dvostranim ugovorima isti se uglavnom odnose na ugovore koje je sklopila bivša SFRJ, a koji se primjenjuju na temelju opće sukcesije. Republika Hrvatska je sklopila određeni broj ugovora s državama u regiji, a kojima se regulira međunarodna pravna pomoć u građanskim i kaznenim stvarima, izručenje te međusobno izvršavanje sudskih odluka u kaznenim stvarima. Nakon promjene Ustava 2010. i članka 9. koji regulira izručivanje vlastitih državljana Republika Hrvatska je sklopila ugovore sa Srbijom (potpisan 29. lipnja 2010.), Crnom Gorom ( potpisan 1. listopada 2010.), Republikom Makedonijom ( potpisan 31. listopada 2011. ) i Bosnom i Hercegovinom (potpisan 28. studenoga 2012.)

---

<sup>1</sup> Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije od 2003., Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta od 2000. s Protokolom za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece i Protokolom protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, Konvencija Ujedinjenih naroda protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci od 1988.

## 2.2. Temeljna načela međunarodne pravne pomoći

### 2.1.1. Načelo prednosti međunarodnog prava

Prema odredbi članka 1. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Narodne novine broj 178/04, dalje u tekstu: ZOMPO) unutarnjim pravom Republike Hrvatske uređuje se međunarodna pravna pomoć u kaznenim stvarima samo ako međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno. Ova odredba je odraz članka 141. Ustava Republike Hrvatske prema kojoj međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona.

### 2.1.2. Locus regit actum

Navedeno načelo je jedno od temeljnih načela međunarodne pravne pomoći, a rezultat je stajališta da međunarodno pravo svoju prednost ustupa unutarnjem pravu u pitanjima dopuštenosti i načina izvršenja radnje međunarodne pravne pomoći. Drugim riječima zamoljena država poduzima dokazne radnje u skladu sa svojim zakonodavstvom pa se valjanost rezultata procesne radnje pravne pomoći poduzete u zamoljenoj državi utvrđuje prema pravu zamoljene države, a ne pravu države moliteljice.

Međutim, postoji iznimka od tog načela kada država moliteljica zahtjeva da nadležna tijela zamoljene države provedu određene dokazne radnje na način propisan njezinim pravom pod uvjetom da takvo postupanje nije protivno temeljnim načelima pravnog poretka zamoljene države. Ovakvu mogućnost propisuje ne samo odredba čl. 10. st. 1 i 2 ZOMPO, a već i međunarodni ugovori (npr. čl. 6. st. 2 Ugovor između Republike Hrvatske i SR Jugoslavije o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima od 1997., čl. 8. Drugog dopunskog protokola uz Europsku konvenciju o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 2001.). Navedeno rješenje preuzeli su i neki „instrumenti“ pravosudne suradnje s državama članica Europske unije poput europskog naloga za pribavljanje dokaza<sup>2</sup> te europskog istražnog naloga<sup>3</sup> koji još nije reguliran domaćim zakonodavstvom (rok za transpoziciju Direktive 2014/41/EU Europskog parlamenta i Vijeća o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima je 22. svibnja 2017.). Opisana iznimka odnosi se samo na način postupanja nadležnih tijela zamoljene države, ali ne i na odredbe o nadležnosti države moliteljice. Drugim riječima, država moliteljica može zatražiti da se npr. ispitivanje okrivljenika provede na način propisan njezinim pravom, ali ne može zahtijevati da isto provede državni odvjetnik ili sudac istrage ako ispitivanje okrivljenika u toj državi provodi policija. Primjenom navedenih odredbi osigurava se zakonitost dokaza.

---

<sup>2</sup> Okvirna odluka vijeća 2008/978/JHA o europskom dokaznom nalogu stavljena je izvan snage Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća 2016/95 koja je stupila na snagu 22. veljače 2016.

<sup>3</sup> Prema članku 9. stavku 2 Direktive 2014/41/EU: "Nadležno tijelo države izvršenja će postupiti u skladu s formalnostima i postupcima zatraženim od strane nadležnog tijela države izdavanja ukoliko nije drugačije propisano Direktivom i ako te formalnosti i postupci nisu protivni temeljnim načelima pravnog poretka države izdavanja."

Naime, kada država moliteljica zamolbom traži poduzimanje radnji pravne pomoći u zamoljenoj državi ona time pristaje na razlike u procesnoj formi između svog prava i prava zamoljene države, ali mora snositi i posljedice kolizije tuđih i svojih procesnih normi. To znači da država moliteljica načelno priznaje valjanost stranih dokaznih radnji s tim da postoje granice te valjanosti preko kojih ti dokazi ne mogu biti upotrijebljeni u postupku države moliteljice. Granica valjanosti dokaza je prema stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske „klauzula javnog poretka“ u koju ulaze načela ustava i međunarodnog prava te pozitivne odredbe o nezakonitim dokazima čije je nezakonitost propisana zakonskom normom. Stoga, primjenom čl. 8. Drugog dopunskog protokola uz Europsku konvenciju o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima osigurava se zakonitost dokaza i u onim predmetima u kojima je zamoljena država odbila postupiti prema Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske<sup>4</sup>.

### 2.1.3. Načelo uzajamnosti i načelo obostrane kažnjivosti

Načelo uzajamnosti primjenjuje se na predmetima u kojima se pruža tzv. izvanugovorna međunarodna pravna pomoć. Ovo načelo je ujedno prisutno i kod tumačenja međunarodnih ugovora, odnosno rezervi koje su na pojedine odredbe stavile države stranke (npr. čl. 23. st. 3 Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima propisuje kako ugovorna stranka koja je stavila rezervu na neku odredbu Konvencije ne može zahtijevati od druge stranke primjenu te odredbe, osim u onoj mjeri u kojoj ju je ona sama prihvatila.). Noviji razvoj prava međunarodne kaznenopravne pomoći ide u smjeru sužavanja primjene ovog načela, naročito među politički zbliženim državama. Tako je pravosudna kaznenopravna suradnja između država članica Europske unije u potpunosti napustila navedeno načelo.

Načelo obostrane kažnjivosti ili načelo identiteta norme je ograničeno na postupke izručenja i oblike kaznenopravne pomoći koji uključuju primjenu procesne prisile ( pretraga, privremeno oduzimanje predmeta, privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi). Pitanje obostrane kažnjivosti rješava se u trenutku odlučivanja o zamolbi strane države za pravnom pomoći te se „činjenični supstrat“ hipotetički promatra „kao da se dogodio u zamoljenoj državi“ te se istražuje njegova protupravnost prema bilo kojoj odredbi domaćeg kaznenog zakonodavstva. U pogledu trenutka odlučivanja o postojanju obostrane kažnjivosti iznimku od opisanog pravila predstavlja preuzimanje kaznenog progona kod kojeg obostrana kažnjivost mora postojati *tempore criminis* obzirom da preuzimanjem kaznenog progona zamoljena država primjenjuje svoje pravo i kažnjava počinitelja primjenom svog prava.

---

<sup>4</sup> Iz obrazloženja rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj KŽ-849/02 proizlazi kako je odbijanje stranog pravosudnog tijela da primijeni normu prava države moliteljice koja je zatražena otklanja nezakonitost radnje koja bi inače trebala dovesti do potrebe izdvajanja tog dokaza.



#### **2.1.4. Načelo specijaliteta**

Načelo specijaliteta razvilo se iz ekstradicijskog prava, ali se primjenjuje i na druge oblike pravne pomoći. Ovo načelo u bitnom štiti traženu osobu, odnosno pruža joj kazneno procesni imunitet za kaznena djela počinjena prije izručenja, a za koja izručenje nije dopušteno. Opisano načelo prošireno je i na druge oblike pravne pomoći. Naime, svjedok, okrivljenik i vještak koji pristupaju na ročište u državi moliteljici uživaju svojevrsni kaznenoprocenjski imunitet tzv. "*salvus conductus*". To pravo slobodnog prolaza daje adresatu pravno nesmetanog dolaska i odlaska iz države moliteljice u roku od 15 dana nakon prestanka potrebe za njihovim ispitivanjem. Drugim riječima pozvane osobe u navedenom vremenskom razdoblju ne mogu biti kazneno gonjene ili lišene slobode zbog djela počinjena prije dolaska na područje države moliteljice. Načelo specijaliteta se odnosi i na dokumentaciju koja se dostavlja državi moliteljici u okviru izvršenja zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć. Dostavljena dokumentacija se može koristiti samo u postupku za koji je dostavljena, odnosno u svrhu za koju je dostavljena, a svaka druga upotreba uvjetovana je prethodnom suglasnošću zamoljene države<sup>5</sup>.

#### **2.1.5. Klauzula javnog poretka ili „ordre public“**

Klauzula javnog poretka se različito definira. U pravilu navedena klauzula obuhvaća načela domaćeg pravnog poretka i načela Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima te Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ta načela predstavljaju ograničenje u pružanju međunarodne pravne pomoći u najširem smislu. Jačanjem povjerenja u pravne sustave drugih država, posebno država članica Europske unije, postepeno se napušta navedena klauzula kao razlog za odbijanje izvršenja zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć<sup>6</sup>.

### **2.3. Oblici međunarodne pravne pomoći**

Neki autori razlikuju tzv. primarnu i tzv. sekundarnu pravnu pomoć. Primarna pravna pomoć se odnosi na one oblike pravne pomoći kojima se država moliteljica odriče prava kaznenog progona, odnosno delegira ga drugoj državi, dok se sekundarna pravna pomoć odnosi se na one oblike pravne pomoći kojima zamoljena država pruža pomoć drugoj državi u ostvarivanju prava kaznenog progona.

Oblici primarne pravne pomoći su ustup/preuzimanje kaznenog progona i preuzimanje izvršenja strane kaznene presude. Sekundarni oblici pravne pomoći su izručenje te tzv. mala međunarodna pravna pomoć koja obuhvaća uručenje pismena i provođenje dokaznih radnji (ispitivanje svjedoka, okrivljenika, provođenje

---

<sup>5</sup> Čl. 50. St. 3 Schengenske konvencije: " Ugovorna stranka moliteljica ne prosljeđuje niti koristi informacije ili dokaze dobivene od zamoljene ugovorne stranke, za istrage, progone ili postupke osim onih na koje se upućuje u zamolbi bez prethodne suglasnosti zamoljene ugovorne stranke."

<sup>6</sup> Unatoč postojanju visokog stupanja povjerenja između država članica EU čl. 11. st. 1 toč. b Direktive 2014/41/EU Europskog parlamenta i vijeća o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima propisuje slijedeći razlog za odbijanje izvršenja europskog istražnog naloga: " kada bi izvršenje europskog istražnog naloga štetilo temeljnim nacionalnim sigurnosnim interesima, ugrozilo izvor informacije ili uključivalo upotrebu klasificiranih podataka koji se odnose na posebne obavještajne aktivnosti."

vještačenja, privremena predaja radi saslušanja, zajednički istražni timovi, pribavljanje podataka, provođenje pretraga).

S aspekta državnog odvjetništva, a naročito provođenja učinkovitih istraga, važno mjesto zauzima tzv. mala međunarodna pravna pomoć te ustup kaznenog progona kao izraz primjene načela oportuniteta.

Prilikom zahtijevanja pružanja međunarodne pravne pomoći treba uzeti u obzir mjerodavne međunarodne ugovore te njihov međusobni odnos, kao i članak 1.st. 1 Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima („Ovim se Zakonom uređuje međunarodna pravna pomoć u kaznenim stvarima ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno“). Ukoliko ne postoji međunarodni ugovor tada se primjenjuje načelo uzajamnosti i odredbe Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Narodne novine broj 178/04). Prema članku 17. ZOMPO-a pod uzajamnošću se podrazumijeva „uvjerenje koje je dala država moliteljica da će izvršiti usporedivu zamolbu domaćeg pravosudnog tijela“. Navedeno uvjerenje nije potrebno ako postoji tzv. faktična uzajamnost, odnosno ako uzajamnost proizlazi iz dosadašnje prakse u istovjetnim predmetima međunarodne pravne pomoći.

Što se tiče oblika međunarodne pravne pomoći temeljeno je načelo da se ista pruža u najširem mogućem obliku<sup>7</sup>. Katalog radnja tzv. "male" međunarodne pravne pomoći nije propisan, a obično se dijele na tradicionalne oblike pravne pomoći (dostava procesnih akata u inozemstvo, ispitivanje svjedoka, ispitivanje okrivljenika, privremeno oduzimanje predmeta, provođenje vještačenja) te moderne oblike pravne pomoći (video-konferencijsko ispitivanje svjedoka i vještaka, ispitivanje svjedoka i vještaka putem telefonske konferencije, osnivanje zajedničkog istražnog tima, upotreba prikrivenih istražitelja, nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora). Međutim, prilikom podnošenja zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć treba imati u vidu da je Republika Hrvatska stavila rezerve na pojedine oblike tzv. moderne međunarodne pravne pomoći (prekogranična promatranja, nazirane isporuke i upotrebu prikrivenih istražitelja) tako da se primjenom načela uzajamnosti ne može od drugih država zahtijevati provođenje dokaznih radnji kojima sama ne bi udovoljila<sup>8</sup>.

Ustup kaznenog progona treba razlikovati od tzv. spontane razmjene informacija. Ustupom kaznenog progona Republika Hrvatska se odriče prava kaznenog progona dok razmjenom informacija samo obavještava drugu državu o kaznenim djelima koje su počinili državljani te države, odnosno koja su počinjena na državnom području te države (prema odredbi članka 21. Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 1959. jedna država pruža drugoj državi informacije u svezi s postupkom pred sudovima te druge države pri čemu je zamoljena država obvezna obavijestiti državu moliteljicu o svakoj poduzetoj radnji po takvim informacijama, kao i dostaviti prijepis odluke koja je donesena.). Opisana

---

<sup>7</sup> Članak 1. st. 1 Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima : " Ugovorne se stranke obvezuju da će, u skladu s odredbama ove Konvencije, u najvećoj mjeri jedna drugoj pružati uzajamnu sudsku pomoć glede kaznenih djela kažnjavanje kojih je u trenutku upućivanja zamolbe za pomoć u nadležnosti sudskih tijela stranke koja upućuje zamolbu."

<sup>8</sup> Članak 23. st. 3 Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima: " Ugovorna stranka koja je stavila rezervu na neku odredbu Konvencije ne može zahtijevati od druge stranke primjenu te odredbe, osim u onoj mjeri u kojoj ju je sama prihvatila."

razlika održava se i u pravnim učincima primjene navedenih instituta, a koje učinke treba imati na umu prilikom donošenja odluke o primjeni jednog od ova dva oblika pravne pomoći. Naime, dok se ustupom kaznenog progona država moliteljica „privremeno“ odriče prava kaznenog progona, a za zamoljenu državu nastaje obveza preuzimanja kaznenog progona, primjenom tzv. spontane razmjene informacija država moliteljica se ne odriče prava kaznenog progona, a zamoljena država nije obvezna pokrenuti kazneni postupak. Važno je naglasiti kako kod ustupa kaznenog progona država moliteljica gubi pravo kaznenog progona ako je nadležno tijelo zamoljene države konačno obustavilo kazneni postupak zbog nedostatka dokaza ili ako počinjeno djelo nije kazneno djelo, ako je okrivljenik u zamoljenoj državi pravomoćno oslobođen ili ako je presuda donesena u zamoljenoj državi već izvršena ili izvršenje nije moguće zbog zastare, amnestije ili pomilovanja (čl. 30. Ugovora između Republike Hrvatske i SR Jugoslavije, čl. 35. Sporazuma između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine).

Naravno, primjena ustupa kaznenog progona kao posebnog oblika međunarodne pravne pomoći, kao i spontane razmjene informacija, u bitnom ovisi o postojanju odgovarajuće pravne osnove. Naime, Republika Hrvatska nije ratificirala Europsku konvenciju o ustupanju kaznenog progona od 1972. tako da se kao pravna osnova za ustup kaznenog progona primjenjuju dvostrani ugovori (čl. 35. Ugovora između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima od 1994., čl. 29. Ugovora između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima od 1997., čl. 34. Sporazuma o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima od 1996. izmijenjenog Sporazumom između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine od 2002. ) ili čl. 65. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima pod uvjetom da postoji uzajamnost u postupanju (ova odredba predstavlja pravnu osnovu u odnosu na Republiku Poljsku). Temeljni preduvjeti za ustup kaznenog progona determinirani su međunarodnim ugovorom i ZOMPO-om. Tako se može ustupiti kazneni progon za kaznena djela koja je na području Republike Hrvatske počinio stranac s prebivalištem u stranoj državi, a riječ je o djelu za koje je propisana kazna zatvora do deset godina. Ukoliko su oštećenici državljani Republike Hrvatske /pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj ustup kaznenog progona nije moguć bez njihove suglasnosti. Kazneni progon se može ustupiti državi čiji je državljani počinitelj, odnosno na čijem području počinitelj ima prebivalište. Prilikom donošenja odluke o ustupu kaznenog progona treba imati u vidu činjenicu da se isti ustupa onoj državi koja će moći osigurati prisustvo okrivljenika u preuzetom kaznenom postupku. Nadalje, prilikom ustupanja kaznenog progona ne smije se zaboraviti da države tzv. *common law* pravnog sustava poznaju samo načelo teritorijalnosti kao načelo prostornog važenja kaznenog zakonodavstva. Drugim riječima te države ne preuzimaju kazneni progon za djela koja su počinili njihovi državljani u inozemstvu, osim ako oštećenici nisu njihovi državljani uzimajući u obzir prirodu djela o kojem se radi.

S druge strane kada se Republika Hrvatska nalazi u položaju zamoljene države i preuzima kazneni progon vodi postupak prema svom pravu, a svaka istražna radnja koju je provelo strano pravosudno tijelo prema pravu države moliteljice u kaznenom postupku bit će izjednačena s odgovarajućom istražnom radnjom prema pravu Republike Hrvatske, osim ako je to protivno temeljnim načelima domaćeg pravnog poretka i međunarodnopravne zaštite ljudskih prava. Važno je naglasiti kako

se kazneno djelo počinjeno u inozemstvu sudi kao da je počinjeno u Republici Hrvatskoj, s tim da se strano pravo primjenjuje kada je blaže za okrivljenika. Kako u preuzetom kaznenom postupku nije dopušteno suđenje u odsutnosti (čl. 64. st. 3 ZOMPO-a) prije donošenja odluke o preuzimanju kaznenog progona potrebno je utvrditi nalazi li se počinitelj na području Republike Hrvatske ili ima samo prijavljeno prebivalište u Republici Hrvatskoj.

## **2.4. Oblici pravosudne suradnje u kaznenim stvarima**

Neki autori govore o "instrumentima" pravosudne suradnje, a neki o oblicima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. Pod tim pojmovima podrazumijevaju se područja međunarodne pravne pomoći od posebnog interesa za Europsku uniju u kojima je provedena harmonizacija država članica Europske unije kako bi se osiguralo učinkovito priznanje i izvršenje stranih odluka pravosudnih tijela, a sukladno načelu uzajamnog priznavanja. Drugim riječima, u okviru Europske unije istovremeno se primjenjuju međunarodni ugovori koji reguliraju međunarodnu pravnu pomoć i "instrumenti" pravosudne suradnje pri čemu se navedeni instrumenti odnose samo na: europski uhidbeni nalog, nalog za osiguranje imovine ili dokaza, odluke o oduzimanju imovine ili predmeta, odluke o novčanoj kazni, presude kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode, presude i odluke kojima su izrečene probacijske mjere i alternativne sankcije, odluke o mjerama opreza i europski zaštitni nalog. Kako je priznavanje i izvršenje navedenih odluka od posebnog interesa za Europsku uniju iste su sukladno načelu supsidijarnosti i načelu razmjernosti regulirane Okvirnim odlukama i Direktivama. Transpozicijom Okvirnih odluka i Direktiva u domaća zakonodavstva država članica navedena područja međunarodne pravne pomoći su gotovo na jedinstven način regulirana u svim državama članicama Europske unije.

### **2.4.1. Načelo uzajamnog priznavanja**

Na sastanku Europskog vijeća održanom u Tampere-u 2000. načelo uzajamnog priznavanja proklamirano je kao kamen temeljac pravosudne u kaznenim stvarima u Europskoj uniji. Haški program od 2004. potvrdio je navedeno načelo ističući kako će se odluke koje donijelo pravosudno tijelo jedne države članice odmah i izravno izvršavati od strane pravosudnog tijela druge države članice bez prethodne "dublje" provjere. Ugovorom o funkcioniranju Europske unije regulirano je navedeno načelo u članku 82. st 1 : "Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima u Europskoj uniji temeljit će se na načelu uzajamnog priznavanja presuda i odluka pravosudnih tijela te će uključivati usklađivanje prava država članica u slijedećim područjima: prava okrivljenika i prava žrtve u postupku te uzajamno priznavanje dokaza između država članica."

Načelo uzajamnog priznavanja temelji se na uzajamnom povjerenju u pravne sustave drugih država članica Europske unije, a koje ne proizlazi iz same činjenice da je određena država članica Europske unije. Zakonopisci Europske unije su bili svjesni te činjenice, kao i promjenjive prirode uzajamnog povjerenja kada su točki 10. preambule Okvirne odluke 2002/584/PUP propisali da : "Implementacija europskog uhidbenog naloga, utemeljenog na visokom stupnju povjerenja između država

članica, može biti suspendirana u slučaju ozbiljnog i stalnog kršenja načela iz čl. 6. st. 1 Ugovora o Europskoj uniji od strane država članica".

Naravno, načelo uzajamnog priznanja ne dovodi u pitanje razliku između postupka priznanja strane odluke i postupka izvršenja domaće odluke kojom je priznata strana odluka.

#### **2.4.2. Primjena prava države izvršenja – opseg i granice**

Sve oblike pravosudne suradnje obilježava načelo primjene prava države izvršenje kako prilikom priznavanja stranih pravosudnih odluka, tako i prilikom izvršavanja domaće odluke kojom se priznaje strana pravosudna odluka i to u onom dijelu u kojem pravo država članica nije harmonizirano implementacijom mjerodavnih Okvirnih odluka i Direktiva. Pritom je potrebno naglasiti kako su Okvirne odluke propisale određene granice pri primjeni domaće prava države izvršenja. Tako primjerice odredba članka 46. st. 2 Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije regulirajući trajanje osiguranja na temelju domaće odluke kojom se priznaje strani nalog za osiguranje imovine ili dokaza propisuje: " Nadležno pravosudno tijelo, može na temelju domaće prava, cijeneći okolnosti slučaja i zahtjeve države izdavanja, odrediti uvjete radi ograničenja trajanja osiguranja. Ako tako određeni uvjeti mogu prouzročiti ukidanje mjera nadležno pravosudno tijelo će odmah o tome obavijestiti tijelo koje je izdalo nalog radi njegovog očitovanja" .

### 3. „USPOREDNI“ KAZNENI POSTUPCI U DRŽAVAMA ČLANICAMA

Jedan od ciljeva Europske unije je stvoriti pravni okvir koji će spriječiti ili riješiti sukob nadležnosti između država članica Europske unije, a time i spriječiti povredu načela *ne bis in idem* u međunarodnom smislu. U tu svrhu je i osnovan Eurojust kao tijelo Europske unije kojem je primarna nadležnost olakšati i koordinirati postupanja tužitelja u prekograničnim predmetima.

Kada govorimo o paralelnim ili usporednim postupcima u više država i potrebi njihove koncentracije u jednoj državi možemo reći da se u tom području normativna djelatnost Vijeća Europe i Europske unije postepeno razvijala i u bitnoj mjeri ovisila o spremnosti država da se odreknu svog suvremenog prava na kazneni progon. Tako je u okviru Vijeća Europe usvojena Konvencije o ustupu kaznenih postupaka od 1972. koju je ratificirao mali broj država (Republika Hrvatska je potpisala, ali nije ratificirala navedenu Konvenciju). U okviru Europske unije brojni primarni i sekundarni izvori prava EU se bave pitanjem prekogranične suradnje i sprječavanjem povrede načela *ne bis in idem* (čl. 54.-čl.58. Schengenske konvencije iz 1990., čl. 31. (d) Ugovora o Europskoj uniji<sup>9</sup>, čl. 82. st.2 b Ugovora o funkcioniranju Europske unije<sup>10</sup>). Politički program koji je Europsko vijeće usvojilo na sastanku održanom u Tampereu 1999. (tzv. Tampere zaključci) također previđa reguliranje pitanje povrede načela *ne bis in idem*, kao i rješavanje sukoba nadležnosti. Polazeći od opisanih ciljeva 2009. Vijeće EU je usvojilo Okvirnu odluku o sprječavanju i rješavanju sporova o izvršavanju nadležnosti u kaznenim postupcima (2009/948/PUP). Ova Okvirna odluka je transponirana u domaće zakonodavstvo odredbama 51.a-f Zakona o državnom odvjetništvu<sup>11</sup>. Ova Okvirna odluka se odnosi samo na predmete u kojima se vode usporedni postupci u više država članica protiv iste osobe i za isto djelo, a što bi moglo u konačnici rezultirati povredom načela *ne bis in idem* u međunarodnom smislu definiranog čl. 54<sup>12</sup>. -58. Konvencija o provedbi Schengenskog Sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama od 1990., čl. 50. Povelje o temeljenim pravima Europske

---

<sup>9</sup> Članak 31 Ugovora o Europskoj uniji: " Vijeće će potaknuti suradnju putem Eurojusta : a) omogućujući Eurojustu olakšavanje suradnje između tijela kaznenog progona država članica; b) jačajući ulogu Eurojusta u kaznenim postupcima ozbiljnog prekograničnog kriminala.; c) olakšavajući blisku suradnju između Europske pravosudne mreže u kaznenim stvarima i Eurojusta posebice u olakšavanju izvršavanja zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć.

<sup>10</sup> Ovaj članak predviđa mogućnost donošenja mjera na razini Europske unije kojima će se spriječiti i riješiti sukob nadležnosti između država članica. U tom smislu čl. 85. Ugovora o funkcioniranju EU propisuje mogućnost proširivanja nadležnosti Eurojust Uredbom kojom bi se istome dala ovlast „iniciranja kaznenog progona , kao i predlaganja pokretanja kaznenog postupka od strane nacionalnih tijela, posebice u pogledu kaznenih djela na štetu financijskih interesa Europske unije“.

<sup>11</sup> Članak 51. a st. 2 Zakona o državnom odvjetništvu: " Ako nadležno državno odvjetništvo ima opravdane razloge i saznanja da se u drugoj državi članici ili više država članica vodi usporedni postupak u odnosu na iste činjenice i protiv iste osobe dužno je uspostaviti kontakt s nadležnim tijelom te druge države članice kako bi se potvrdilo postojanje usporednih postupaka s ciljem pokretanja izravnih savjetovanja"

<sup>12</sup> Članak 54. Konvencije: " Protiv osobe protiv koje je sudski postupak pravomoćno okončan u jednoj ugovornoj stranci ne može se voditi postupak u drugoj ugovornoj stranci za ista djela pod uvjetom da je, ako je izrečena kazna i izvršena, trenutačno u postupku izvršenja ili se više, prema zakonima ugovorne stranke koja ju je izrekla, ne može izvršiti."

unije 2010/C 83/02<sup>13</sup> te judikaturom Suda Europske unije<sup>14</sup>. Ovom Okvirnom odlukom propisuje se obveza nadležnih tijela država članica da kontaktiraju nadležna tijela druge države članice čim saznaju da se u toj državi vodi postupak protiv iste osobe za isto djelo, kao i da provedu konzultacije s tim tijekom, a kako bi se postigao dogovor o koncentraciji postupka u onoj državi članici na čijem teritoriju je u većem dijelu počinjeno kazneno djelo, prouzročena veća šteta, odnosno na čijem teritoriju se nalazi počinitelj /ili veći dio dokaza. Nedostatak ove Okvirne odluke očituje se u činjenici da ne obvezuje države članice na odricanje od prava kaznenog progona (ustup kaznenog progona) niti na preuzimanje kaznenog progona, a što je preduvjet sprječavanja sukoba nadležnost imajući u vidu načelo legaliteta kao temeljeno načelo kaznenog progona većina država članica Europske unije. Okvirna odluka također propisuje obvezu kontaktiranja Eurojusta kako bi u svrhu postizanja dogovora o koncentraciji postupka<sup>15</sup>.

## 4. NAČELO RAZMJERNOSTI - misao vodilja

S postupanjem u skladu s načelom razmjernosti susrećemo se prilikom odmjeravanja kazne zatvora, kao i odlučivanja o mjerama osiguranja prisutnosti okrivljenika u kaznenom postupku. Ovo načelo je razrađeno i kroz judikaturu Europskog suda za ljudska prava, a sadržaj istog se sastoji u imperativu da mjere koje se poduzimaju u konkretnom predmetu moraju biti razmjerne zakonitom cilju, odnosno ne smiju prelaziti granicu koja se smatra nužnom s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja.

Navedeno načelo igra važnu ulogu i u području pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. Naime, iako Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica Europske unije ne obvezuje državu izdavanja na primjenu načela razmjernosti prilikom izdavanja europskog uhidbenog naloga, ključnu ulogu u primjeni tog načela ima domaće zakonodavstvo svake države članice. Primjena tog načela očituje se u obvezi države izdavanja da, uzimajući u obzir pravne učinke izdavanja europskog uhidbenog naloga (ograničenje slobode kretanja tražene osobe), prije donošenja odluke o izdavanju europskog uhidbenog naloga razmotri slijedeće okolnosti: težinu počinjenog kaznenog djela, kaznu čije izricanje se može očekivati u postupku, interes žrtve, javni interes. Prema tome europski uhidbeni nalog se ne bi trebao izdavati kada se prema okrivljeniku, umjesto istražnog zatvora, može primijeniti neka blaža mjera osiguranja prisutnosti u postupku, a posebno kada su ispunjene pretpostavke za određivanje tzv. disciplinskog istražnog zatvora. U opisanim slučajevima nadležno tijelo države izdavanja bi trebalo primijeniti neke "blaže" oblike međunarodne pravne pomoći i/ili pravosudne suradnje poput: ispitivanja okrivljenika

---

<sup>13</sup> Članak 50. Povelje o temeljnim pravima Europske unije: " Nitko se ne smije ponovno sudski progoniti ili kažnjavati u kaznenom postupku zbog kaznenog djela zbog kojeg je već bio, u skladu sa zakonom, pravomoćno oslobođen ili osuđen u Uniji."

<sup>14</sup> Sud pravde Europske unije u svojim presudama je dao tumačenje pojma "isto djelo" na način da je potrebno utvrditi " postojanje identiteta bitnih činjenica, u smislu postojanja niza konkretnih činjenica koje su neraskidivo međusobno povezane". Ovo tumačenje je potvrđeno u predmetima Esbroek, Van Straaten, Gasprini, Kraajenbrink i Kretzinger. Nadalje, Sud pravde Europske unije je u predmetima Mirgalia, Turansky, Van Straaten, Gasprini, Kretzinger i Bourquain utvrdio značenje pojma "pravomoćno okončan postupak".

<sup>15</sup> Članak 51. E st. 2 Zakona o državnom odvjetništvu : " Ako nije postignut sporazum između nadležnog državnog odvjetništva i tijela druge države članice državno odvjetništvo može tražiti posredovanje EUROJUST-a".

putem zamolnice, pozivanjem okrivljenika, ustupom kaznenog progona, priznanjem i izvršenjem odluka o mjerama opreza.

## **5. TUŽITELJSKI SPORAZUMI, EJNI I EUROJUST**

### **5.1. Tužiteljski sporazumi**

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske sklopilo je više sporazuma/memoranduma o suradnji s raznim državnim odvjetništvima/tužiteljstvima širom svijeta. Ovi sporazumima željelo se omogućiti državnim odvjetništvima brzo učinkovito stupanje u kontakt s državnim odvjetništvima u različitim državama svijeta, a u cilju pribavljanja potrebnih podataka u kratkom roku. Tužiteljski sporazumi nisu međunarodni ugovori već međunarodni akti. Njima ne regulira međunarodna pravna pomoć, nego samo suradnja između tužiteljstava, a pribavljane dokumentacija se ne može koristiti kao dokaz u kaznenom postupku. Tužiteljski sporazumi se na sporazume kojima se regulira neposredna suradnja, sporazume kojima se regulira posredna suradnja te sporazume kojima se regulira suradnja u predmetima ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida.

### **5.2. Tužiteljski sporazumi koji propisuju neposrednu suradnju**

Suradnja prema ovim sporazumima/memorandumima se može ostvariti kod teških kaznenih djela, posebno organiziranog kriminala, nedozvoljene trgovine drogom, krijumčarenje ljudi, trgovine ljudima, trgovine oružjem, korupcije, pranja novca i međunarodnog terorizma te s time povezanim kaznenim djelima.

Pravna pomoć koju pružaju državna odvjetništva na temelju tužiteljskih sporazuma može se sastojati od slijedećih radnji :

a) pribavljanje i razmjena obavijesti, izvještaja i dokumenata, kada za to nije potrebna prisila uključujući i izjave osumnjičenika ili drugih osoba

b) razmjenjivanje obavijesti (informacija koje omogućuju ili doprinose istraživanju ili sprječavanju kriminalnih djelatnosti,

c) razmjenjivanja zakona i drugih zakonskih propisa iz područja kaznenog prava i drugih područja kada je to potrebno za vođenje kaznenog postupka

d) razmjena pravnih stajališta iz kaznenopravnog područja

e) razmjena ostalih podataka poput brojeva telefona, faksova, e-mail adresa.



### **5.3. Tužiteljski sporazumi koji propisuju tzv. "posrednu suradnju"**

Kada govorimo o posrednoj suradnji mislim prije svega na suradnju posredstvom tzv. "kontakt osobe" u državnim odvjetništvima potpisnicima sporazuma. U Republici Hrvatskoj je ta "kontakt osoba" Državno odvjetništvo Republike Hrvatske.

Ovakvi sporazumi potpisani su s Ukrajinom, NR Kinom, Republikom Albanijom, Republikom Kosovo, Republikom Čile, Republikom Korejom i Ruskom Federacijom.

Govoreći o ovakvim sporazumima potrebno je istaknuti kako je ožujka 2002. potpisan je Memorandum o suglasnosti o suradnji u borbi protiv teškog kriminala, organiziranog kriminala, nedozvoljene trgovine drogom, krijumčarenja ljudi, trgovine ljudima, međunarodnog terorizma i sličnih pitanja od zajedničkog interesa između Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva financija i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Udruženja policijskih načelnika, Kraljevskog tužiteljstva Engleske i Walesa, Ureda za teške prijevare, Carinskog i trošarinskog ureda Njezinog Veličanstva, Imigracijske službe Ujedinjenog Kraljevstva, Nacionalnog odreda za borbu protiv kriminala, nacionalne kriminalističke obavještajne službe Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske.

Nadalje, 25. siječnja 2015. potpisan je multiratelarni memorandumu poznat pod nazivom "Proseco memorandumu" kojim se uređuje regionalna suradnja na području suzbijanja, provođenja istrage i kaznenog gonjenja počinitelja kaznenih djela s područja organiziranog kriminala, kriminalnih grupa i zločinačkih organizacija. Ovaj sporazum potpisala su državna odvjetništva Republike Makedoniji, Republike Albanije, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske, Republike Srbije i Crne Gore.

### **5.4. Tužiteljski sporazumi koji reguliraju suradnju u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida.**

Navedeni tužiteljski sporazumi reguliraju "razmjenu obavijesti o dokazima i drugim podacima", kako bi se spriječilo izbjegavanje kaznene odgovornosti počinitelja kaznenih djela ratnih zločina koji bijegom u državu svog državljanstva zloupotrebljavaju institut neizručivanja vlastitih državljana. Suradnja propisana ovim sporazumima ostvaruje se putem Državnog odvjetništva Republike Hrvatske time da nadležna državna odvjetništva konkretizirane zahtjeve u pisanom obliku dostavljaju Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

Tako je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske sklopilo je 9. svibnja 2006. Memorandum o suglasnosti o provedbi i promicanju uzajamne suradnje u pogledu ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida sa Ministarstvom pravosuđa Kanade - Odjelom za ratne zločine. Nadalje, 28. srpnja 2006. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i Državni tužilac Crne Gore potpisali su Sporazum o suradnji i progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida. Potom je dana 13. listopada 2006. potpisan je Sporazum o suradnji u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida i između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Tužilaštva za ratne zločine

Republike Srbije. Dana 3. lipnja 2013. potpisan je i Protokol između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Tužiteljstva Bosne i Hercegovine o suradnji u progonu počinitelja kaznenih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida.

Zaključno, potrebno je spomenuti kako je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske i Ured tužitelja Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (dalje UT MKSJ) potpisali Memorandum o razumijevanju o pomoći u istraživanju ratnih zločina.

## **5.5. Europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima i Eurojust**

Europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima (dalje u tekstu EPM) je mreža nacionalnih kontakt osoba namijenjena olakšavanju pravosudne suradnje u kaznenim stvarima<sup>16</sup>.

Nacionalne kontakt osobe su državni odvjetnici, suci istrage ili druge osobe koji rade skoro isključivo na predmetima međunarodne pravosudne suradnje<sup>17</sup>. Nacionalne kontakt osobe imenuje svaka država članica iz središnjih ili drugih tijela nadležnih za predmete međunarodne pravosudne suradnje. EPM se sastoji od preko 300 nacionalnih kontakt osoba u 28 država članica.

EPM ima svoj internetsku stranicu ( [www.ejn-crimjust.europa.eu](http://www.ejn-crimjust.europa.eu)) na kojoj će može pronaći elektronički atlas koji se koristi u predmetima međunarodne pravne pomoći i pravosudne suradnje na način da omogućuje pribavljanje kontakt podataka nadležnih tijela drugih država članica.

Ukoliko je u konkretnom predmetu potrebno pribaviti podatke o uvjetima zahtijevanja/pružanja međunarodne pravne pomoći u određenoj državi iste je moguće pribaviti korištenjem alata EPM-a ( tzv. belgijskih obrazaca ili "Fiches Belges"), odnosno stupanjem u kontakt s nacionalnim predstavnikom za EPM u Republici Hrvatskoj (gđa Danka Hržina, viša državnoodvjetnička savjetnica u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, tel: 01/4591-814 faks: 01/4591-805, e-mail: [Danka.Hrzina@dorh.hr](mailto:Danka.Hrzina@dorh.hr)) ili drugim kontakt osobama EPM-a u Republici Hrvatskoj određenim na sudovima, državnim odvjetništvima te ministarstvu pravosuđa (popis se nalazi u prilogu ovog rada). Kako je popis kontakt osoba EPM-a određenim u drugim državama članicama zaštićen lozinkom i njemu mogu pristupiti samo kontakt osobe EPM-a u Republici Hrvatskoj potrebno je u svrhu ostvarivanja kontakta s tim osobama obratiti se ili nacionalnom predstavniku za EPM u Republici Hrvatskoj ili jednoj od kontakt osoba za EPM u Republici Hrvatskoj.

---

<sup>16</sup> Članak 2 točka 7 Zakona o pravosudnoj suradnji s državama članicama Europske unije: " Europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima- je mreža osoba za kontakt država članica osnovana Zajedničkom odlukom Vijeća o osnivanju Europske pravosudne mreže od 29. lipnja 1998. sa svrhom poboljšanja pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. " Zajednička odluka Vijeća od 29. lipnja 1998. stavljena je izvan snage Odlukom Vijeća 2008/976/PUP od 16. prosinca 2008. o Europskoj pravosudnoj mreži.

<sup>17</sup> Članak 11. st. 1 ZPSKS-EU : " Osobe za kontakt s Europskom pravosudnom mrežom u kaznenim stvarima će za ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa odrediti ministar, u sudovima nadležnim za poslove pravosudne suradnje predsjednik odnosno suda te Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske u nadležnim državnim odvjetništvima. "

Nadalje, na stranicama EPM-a nalaze se i potrebni podaci o statusu implementacije instrumenata EU u području pravosudne suradnje ili odgovarajućih praktičnih dokumenata ( npr. podaci o izjavama pojedinih država članica, priručnici, izvješća o provedenoj evaluaciji) . Ovi podaci se nalaze u tzv. knjižnici EPM koja se nalazi na slijedećoj internetskoj adresi : <http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libcategories.aspx>

Eurojust je tijelo Europske unije osnovano 2002. godine sa sjedištem u Haagu kojem je osnovni cilj poticanje i poboljšanje koordinacije i suradnje između nadležnih tijela država članica u predmetima prekograničnog organiziranog kriminaliteta, koruptivnih kaznenih djela, nedozvoljene trgovine drogom i terorizmom<sup>18</sup>.

U svrhu ostvarivanja suradnje s drugim državama članicama potrebno je kontaktirati nacionalnog člana Republike Hrvatske u Eurojustu<sup>19</sup> : g. Josipa Čulu, zamjenika glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske (kontakt podaci: Eurojust, Maanweg 174, 2516 AB Den Haag, fax.: +31 (0) 70 412 5381, e-mail: [jcule@eurojust.europa.eu](mailto:jcule@eurojust.europa.eu)).

Eurojust može ponuditi široki dijapazon oblika praktične pomoći: olakšava kontakt između tijela kaznenog progona u složenim i hitnim slučajevima, olakšava dobivanje podataka o statusu izvršenja zamolnice, pružanje pomoći u sprječavanju ili rješavanju sukoba nadležnosti, koordinira kaznene progone u više država članica, organizira koordinacijske sastanke.

Vezano uz koordinacijske sastanke potrebno da je istaknuti kako isti osim istražitelja, tužitelja, sudaca istrage iz različitih država članica mogu uključivati i predstavnike trećih država, Europolu i OLAF-a. Koordinacijski sastanci omogućuju praktičarima razmjenu informacija o povezanim istragama i planiranje daljnjih radnji. Nadalje, Eurojust pomaže i uspostavljanju suradnje s "trećim državama". Naime, Eurojust ima kontaktne točke u oko trideset trećih država uključujući Argentinu, Brazil, Indiju, Tajland, Rusku Federaciju i Ukrajinu, te je sklopio sporazume s Norveškom, SAD-om, Republikom Island, Švicarskom Konfederacijom, Republikom Makedonijom i Kneževinom Lihtenštajn.

Ne smije se zaboraviti kako Eurojust ima važnu ulogu u osnivanju zajedničkih istražnih timova, odnosno pruža financijsku i drugu podršku te olakšava uspostavljanje i funkcioniranje zajedničkih istražnih timova (ZIT-ova). U slučajevima kada se to smatra korisnim, nacionalni članovi Eurojust također mogu sudjelovati u ZIT-ovima.

Svi relevantni podaci o Eurojustu se nalaze na internetskoj stranici: <http://eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>

<sup>18</sup> Članak 2 točka 5 ZPSKS-EU: "Eurojust- je tijelo Europske unije s pravno osobnošću osnovano Odlukom Vijeća EU broj 2002/187/PUP koja je izmijenjena Odlukama Vijeća Europske unije 2003/659/PUP i 2009/426/PUP osnovano u svrhu poticanja i unaprjeđenja suradnje nadležnih pravosudnih tijela država članica u sprječavanju teških oblika kriminala"

<sup>19</sup> Članak 12 a st. 1 i 2 ZPSKS-EU: "Ministar nadležan za poslove pravosuđa na prijedlog Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske imenuje nacionalnog člana u Eurojustu. Nacionalni član ima status zamjenika Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, a imenuje se na vrijeme od četiri godine i po isteku tog vremena može biti ponovno imenovanom na istu dužnost."

## **6. MEĐUNARODNA POLICIJSKA SURADNJA I ASSET RECOVERY OFFICE (tzv. ARO Ured)**

Međunarodna policijska suradnja prethodi međunarodnoj pravosudnoj suradnji i međunarodnoj pravnoj pomoći te na izvjesni način utječe na uspješnost postupanja po zamolnici za međunarodnu pravnu pomoć, odnosno na djelomično ili potpuno priznanje i izvršenje strane pravosudne odluke. Praktičari nisu svjesni važnosti međunarodne policijske suradnje te se često susrećemo sa zamolnicama kojima se traže podaci koji su se trebali pribaviti u okviru međunarodne policijske suradnje, kao i zamolnicama koje nisu pravilno sastavljene jer država moliteljice ne raspolaže svim potrebnim podacima koje je trebala prethodno pribaviti u okviru međunarodne policijske suradnje.

Na razini Europske unije razmjena podataka regulirana je Okvirnom odlukom Vijeća 2006/960/PUP od 18. prosinca 2006. o pojednostavljenju razmjene informacija i obavještajnih podataka između tijela nadležnih za izvršavanje zakona u državama članicama Europske unije (tzv. švedska inicijativa) i Odlukom Vijeća 2007/845/PUP od 6. prosinca 2007. o suradnji između ureda za oduzimanje imovinske koristi država članica u području praćenja i utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili druge imovine povezane kaznenim djelom. Okvirnom odlukom Vijeća 2006/960/PUP želio se stvoriti pravni okvir koji će omogućiti pravovremenu razmjenu podataka i informacija u svim fazama postupka, a u cilju uspješnog otkrivanja, sprječavanja i istraživanja kaznenih djela. Nedostatak zajedničkog pravnog okvira koji će osigurati učinkovitu i brzu razmjenu podataka nametnuo je potrebu donošenja ove Okvirne odluke koja se primjenjuje na sve države članice Europske unije te na Island, Norvešku, Švicarsku i Kneževinu Lihtenštajn. Okvirna odluka ne nameće obvezu pribavljanja podataka i informacija primjenom prisilnih mjera, već samo obvezu razmjene postojećih podataka, pri čemu se navedeni podaci ne mogu koristiti kao dokaz u postupku. Okvirna odluka propisuje kratke rokove za postupanje, podatke koje mora sadržavati zahtjev za pribavljanje podataka i putove komunikacije.

Godinu dana kasnije Vijeće EU je donijelo Odluku 2007/845/JHA o suradnji između ureda za oduzimanje imovinske koristi država članica u području praćenja i utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili druge imovine povezane kaznenim djelom. Ovom odlukom se nameće državama članicama osnivanje nacionalnih Ureda za oduzimanje imovine (tzv. Asset Recovery Office; u daljnjem tekstu ARO Ured) koji će posjedovati odgovarajuća specijalistička znanja potrebna učinkovito provođenje financijskih istraga, a izravna suradnje između ARO Ureda država članica Europske unije osigurana je primjenom Okvirne odluke 2006/960/JHA.

Prema izvješću Europske komisije od 12. travnja 2011. utemeljenom na članku 8. Odluke Vijeća 2007/845/JHA države članice su kao ARO ured odredile jedno ili dva tijela pri čemu je u većini država kao ARO ured određeno ministarstvo unutarnjih poslova. Iako većina država članica podnosi zahtjeve ARO uredima drugih država članica, isto tako veliki broj država članica koristi i druge putove komunikacije (CARIN mreža, časnici za vezu Interpola, Financijske obavještajne jedinice). Glavna prepreka uspješnom radu ARO urede očituje se u činjenici da većina ARO Ureda nema pristup svim potrebnim bazama podataka. Dok većina ARO ureda ima pristup sudskim registrima, većina njih nema pristup jedinstvenom registru bankovnih računa (ovakva centralizirana baza podataka postoji samo u pet država,

a samo jedan ARO ured ima pristup toj bazi) niti centraliziranoj bazi svih zemljišnih knjiga (ovakva baza ne postoji u svim državama članicama).

Okvirna odluka Vijeća 2006/960/PUP i Odlukom Vijeća 2007/845/PUP implementirane su u hrvatsko zakonodavstvo Zakonom o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica Europske unije nadležnih za provedbu zakona (Narodne novine broj: 56/2015; u daljnjem tekstu Zakon). Zakonska rješenja sadržan o ovom Zakonu u cijelosti odgovaraju rješenjima sadržanim u opisanim odlukama Vijeća EU. Odredba članka 3 Zakona propisuje koja su domaća tijela nadležna za postupanje po Okvirnoj odluci Vijeća 2006/960/PUP i Odluci Vijeća 2007/845/PUP.

Domaća tijela prilikom podnošenja zahtjeva za dostavljanje podataka moraju postupati sukladno načelu razmjernosti, odnosno zahtjev mogu podnijeti samo onoj državi članici za koju je izvjesno da raspolaže podacima koji će biti korišteni za točno određenu svrhu, a rokovi za dostavu podataka moraju biti razumni.

Podaci se razmjenjuju putem postojećih kanala za međunarodnu policijsku suradnju (sigurni telekomunikacijski SIENA kanal i INTERPOL kanal) primjenom propisanih obrazaca čiji sadržaj je propisan Pravilnikom koji je donio Ministar unutarnjih poslova.

U Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske određenu su dvije „nacionalne točke kontakata“ nadležne za razmjenu slijedećih podataka: Službe za međunarodnu policijsku suradnju MUP-a (Interpol, Europol, S.I.Re.N.E. Ured) i jedinica Ministarstva unutarnjih poslova za suzbijanje gospodarskog kriminaliteta. Služba za međunarodnu policijsku suradnju MUP-a nadležna je za razmjenu podataka u svrhu provođenja izvida, istraživanja i istraga kaznenih djela, a jedinica Ministarstva unutarnjih poslova za suzbijanje gospodarskog kriminaliteta za razmjenu podataka potrebnih za otkrivanje i utvrđivanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom.

Podaci pribavljeni na opisani način ne mogu se koristiti kao dokaz u kaznenom postupku, već se moraju "osnažiti" u okviru pravosudne suradnje, odnosno međunarodne pravne pomoći.

## 7. ZAKLJUČAK

Od tradicionalnih oblika međunarodne pravne pomoći do "instrumenata" pravosudne suradnje bio je dugotrajan i složen put determiniran geopolitičkim i gospodarskim promjenama. Upravo te promjene na prostoru Europe rezultirale su jačanjem povjerenja između država i izgradnjom prostora slobode, sigurnosti i pravde u kojem slobodno cirkuliraju roba, ljudi, usluge, kapital, ali i sudske odluke. Izostanak tih promjena u odnosu na američke, afričke i azijske države pridonio je stagniranju, odnosno daljnjoj primjeni tradicionalnih oblika pravne pomoći utemeljenih na načelu uzajamnosti i obilježjenih određenim stupnjem nepovjerenja u pravne sustave drugih država.

Iako su se na području Europske unije razvili novi oblici pravosudne suradnje, uz njih i dalje egzistiraju oblici međunarodne pravne pomoći zasnovani na konvencijskom pravu. Pritom treba imati u vidu da nisu sve države članice istovremenom i na jednak način implementirale mjerodavne Okvirne odluke i Direktive, odnosno da je prilikom primjene određenog oblika pravosudne suradnje potrebno provjeriti je li konkretna država transponirala taj akt Europske unije u svoje zakonodavstvo i na koji način.

Opisani razvoj pravosudne suradnje nije jamstvo učinkovitog izvršavanja instrumenata pravosudne suradnje. Naime, učinkovitost pružanja pravne pomoći, kao i priznanja i izvršavanja stranih sudskih odluka u bitnom ovisi o rezultatima prethodne međunarodne policijske suradnje, odnosno o pribavljanju podataka u predistražnoj fazi postupka koji će omogućiti sastavljanje kvalitetne zamolnice za međunarodnu pravnu pomoć.

## 8. LITERATURA

1. Burić, Zoran, Hržina, Danka „Pribavljanje i osiguranje dokaza te osiguranje i oduzimanje imovine i predmeta prema Zakonu o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije“, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, god. 21-broj 2, Zagreb, 2014, str.355-401,
2. Financijske istrage i oduzimanje imovine stečene kaznenim djelima, Priručnik za pripadnike policije i pravosuđa, CARDS Regionalni program 2002/2003
3. Krapac, Davor, Međunarodna kaznenopravna pomoć, Narodne novine d.d., svibanj 2006.
4. Peers, Steve „EU Justice and Home Affairs Law“ , Treće izdanje, Oxford EU Law Library, 2011.
5. Pradel, Jean, Costens, Geert, Vermeulen Gert, Droit pénal européen, Treće Izdanje, Dalloz, 2009,
6. Report from the Commission to the European Parliament and to the Council based on Article 8 of the Council Decision 2007/845/JHA od 6 December 2007 concerning cooperation between Asset Recovery Offices of the Member States in the field of tracing and identification of proceeds from or other property related to crime, Brussels 12.4.2011., COM(2011) 176 final
7. Izmijenjena verzija Europskog priručnika o izdavanju europskog uhidbenog naloga, 17. Prosinca 2010., Bruxelles, Vijeće Europske unije 17195/1/10, REV1, COPEN 275, EJM 72, EUROJUST 139

## 9. PRAVNI IZVORI

1. Direktiva 2014/41/EU Europskog parlamenta i Vijeća o europskom istražnom nalogu u kaznenim stvarima je 22.svibnja 2017.)
2. Konvencija o provedbi Schengenskog Sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama od 1990.
3. Odluka Vijeća 2007/845/PUP od 6. prosinca 2007. o suradnji između ureda za oduzimanje imovinske koristi država članica u području praćenja i utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili druge imovine povezane kaznenim djelom
4. Okvirna odluka Vijeća 2006/960/PUP od 18. prosinca 2006. o pojednostavljenju razmjene informacija i obavještajnih podataka između tijela nadležnih za izvršavanje zakona u državama članicama Europske unije
5. Okvirna odluka Vijeća 2009/948/PUP o sprječavanju i rješavanju sporova o izvršavanju nadležnosti u kaznenim postupcima
6. Okvirna odluka Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica Europske unije
7. Povelja o temeljnim pravima Europske unije 2010/C 83/02
8. Ugovor o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije 2010/C 83/01
9. Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske (Narodne novine broj [152/08](#), [76/09](#), [80/11](#), [121/11](#), [91/12](#), [143/12](#), [56/13](#), [145/13](#), [152/14](#))
10. Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije (Narodne novine broj 91/10, 81/13, 124/13, 26/15)

11. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (Narodne novine broj 178/04)
12. Zakon o državnom odvjetništvu (Narodne novine broj [76/09](#), [153/09](#), [116/10](#), [145/10](#), [57/11](#), [130/11](#), [72/13](#), [148/13](#), [33/15](#), [82/15](#))
13. Zakon o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica Europske unije nadležnih za provedbu zakona (Narodne novine broj: 56/15)